

Ο ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΜΠΡΑΣΜΠΛΟΥΝΤ

Κωμωδία του Μπέρναρντ Σω—'Εθνικὸν θέατρον

Ὅσοι παρηκολούθησαν τὴν παράστασι τοῦ «Καπετὰν Μπρασμπάουντ» στὸ Ἐθνικὸ θέατρο, ὠρισμένως, πέρασαν δυὸ εὐχάριστες ὥρες, κάνοντας παρέα μ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἔξυπνα πνεύματα τῆς ἐποχῆς μας : μὲ τὸν Μπέρναρντ Σω. Ὁ Ἴρλανδὸς συγγραφεὺς εἶναι γνωστὸς στὸ ἑλληνικὸ κοινὸν ἀπὸ τὰ ἔργα του : «Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ὄπλα» «Τὸ δίλημμα τοῦ Γιατροῦ» «Κάνιτα» «Τὸ ἐπάγγελμα τῆς Κας Γουόρεν» «Τὸ κάρρο καὶ τὰ μῆλα» καὶ «ὁ ἄνθρωπος τῆς μοίρας» ποὺ παίχτηκαν κατὰ καιροὺς ἀπὸ τῆς σκηνῆς μας μὲ ἀρκετὴ ἐπιτυχία. Τὰ ἔργα του αὐτὰ ὅσες φορὲς ἐμφανίστηκαν σὲ ξένες σκηνές πάντα καὶ δημιουργοῦσαν σειρὰν ὄλην συζητήσεων. Ἐδῶ τὸν Σω τὸν δεχτήκαμε ἀσυζήτητα σὰν τὸν μεγαλύτερο σύγχρονο συγγραφέα τῆς σκηνῆς ! Χαρήκαμε τὴ δροσιὰ τοῦ πνεύματός του, σαρκάσαμε μαζί του μὲ τίς ἀτέλειες τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου καὶ ξιπασθήκαμε ἀπὸ τὸ φόροτο τῶν νέων ἰδεῶν ποὺ μ' ἀρκετὴ τέχνη κατώρθωνε νὰ ἐνσαρκώνει στοὺς ἥρωές του. Ἐν τούτοις πολλὰ ἂν ὄχι ὅλα τὰ πρόσωπα τῶν ἔργων του μᾶς κάνουν τὴν ἐντύπωση μαριονετῶν, ἀνδρικέλλων, ποὺ τὰ κινᾷ ὁ συγγραφεὺς τοὺς πρὸς ἐκδηλώσεις σχεδιασμένες ἀπὸ τὰ πρὶν, μόνο καὶ μόνο, γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐκφράσῃ τίς ἀτομικὲς του ἀντιλήψεις στὴ γλῶσσα τῶν ἀκροατῶν. Εἶναι ὅμως τόσο τεχνίτης καὶ ἔχει τόση ἀπλότητα καὶ διαύγεια, ποὺ δύσκολα διακρίνει κανεὶς κάτω ἀπὸ τίς μάσκες τῶν προσώπων του αὐτῶν τὴ σατιρικὴ φυσιογνωμία τοῦ πλάστη τους, ποὺ δὲν παύει οὔτε στιγμὴ νὰ ξεπροβάλλει μὲ ἀρκετὴ φιλαρέσκεια πίσω ἀπὸ κάθε φράσι τους ἢ κίνημά τους. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ Σω μᾶς κάνει τὴν ἐντύπωση ἑνὸς ἄξιου, θαυμαστοῦ συζητητῆ, ἑνὸς κριτικοῦ πνεύ-

ματος κοφτεροῦ, ὄχι ὅμως καὶ ποιητοῦ, πλάστου, δηλαδὴ ἀνθρώπων. Ἀπὸ τὰ ἔργα του λείπει ἡ γοητεία, λείπει ἡ πλαστικότητα, λείπει ἡ χάρις στοιχεῖα, ποὺ βλασταίνουν ἐκεῖ μόνον ὅπου ὑπάρχει ἀνθρωπισμὸς καὶ ἀγάπη καὶ ὄχι ἐπιδεξιότητα, σοφιστεία, μάθηση καὶ σκεπτικισμὸς. Ἐκείνη ἡ ζεστὴ ἀτμοσφαῖρα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἐκείνος ὁ πελμῶδης χρυσὸς ἀέρας τῆς δημιουργίας ποὺ περιλούζει τὰ ἀξια ποιητικὰ δημιουργήματα λείπει καθ' ὅλοκληρίαν ἀπὸ τὰ ἔργα του, ποὺ στὸ σύνολό τους, εἶναι διάλογος ἀπλῶς διανοητικῶν ἀνδρικέλλων, ρομπότ, ποὺ ἔχουν ὅλη τὴν ἀλυγισιὰ καὶ τὴ στιγνότητα τῆς τεχνητοῦ. Βέβαιον, ὅπως εἴπαμε, ὁ Σω, ἐχτὸς τοῦ ὅτι εἶναι τεχνίτης γερός καὶ ἐπιδέξιος ἀκροβάτης τοῦ πνεύματος, πασχίζει νὰ φαίνεται σὰν κοινωνικὸς ἀναμορφωτῆς καὶ μάχεται ἀδιάκοπα μὲ ὅλα τὰ ἀφθονα μέσα ποὺ διαθέτει, ἐνάντια στὴν πρόληψιν καὶ στὴν ἀμάθεια, στὴν ψευτιά καὶ στὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἰδεολογιῶν καὶ τῶν συμβατικῶν ἀξιῶν τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς ζωῆς. Πάνω στὸν ἀγῶνα του αὐτὸν βγαίνει νικητῆς. Ἡ δύναμις ποὺ διαθέτει καὶ οἱ ἀλήθειες ποὺ ξεσκεπάζει μᾶς κινοῦν τὸ θαυμασμό καὶ τὴ σκέψιν. Ἡ ψυχὴ μας ὅμως μένει ξένη, λησμονημένη, πολὺ μακρὸς, ἀπ' ὅ,τι διαδομαίνεται πάνω στὴ κνηνὴ.

Φεύγουμε ἀπὸ τὴν παράστασιν τῶν ἔργων του μὲ γεμάτο τὸ κεφάλι ἀπὸ ἀντιλήψεις, καὶ ἰδέες καινοῦργις καὶ μὲ κάποια ἐκπληξιν ἀλλὰ δὲ φεύγουμε συντροφευμένοι ἀπὸ καμιὰ μορφὴν, ποὺ μόνον αὐτὴ εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς μεταμορφῶνι μὲ τὴ δύναμιν τῆς ἀλήθειας τῆς καὶ τῆς ὁμορφιάς τῆς.

Τὸ μεγαλεῖο ἀκριβῶς τοῦ ἔργου τέχνης εἶναι ὅτι ἡ τελειότητά του, δὲν ἐιεργεῖ πάνω στὸν ἀνθρώπο σὰν ἐξαναγκασμὸς πρὸς μεταμόρφωσιν ἢ σὰν ἐπιτίμιση γιὰ τὴ θέση

πὸν βρίσκεται, μὰ ὀλοσδιόλου ἀντίθετα.

Ἐνεργεῖ ὡς νίκη, ὡς δόξα τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὡς τέτια ἐμπεριέχει μέσα της τις δυὸ δυνάμεις πὸν ἀναφέρουμε—δηλαδή, ἐξαναγκασμὸ καὶ ἐπιτίμιση—μὰ τελείως λευθερωμένες ἀπὸ τὸ ἀποκρουστικὸ πὸν ἔχουν γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Τέτια δόξα, τέτια νίκη ἀνθρώπου, δὲν ἔχουν τὰ ἔργα τοῦ Σῶ, πὸν στήν οὐσία τους, ἀνεξαιρέτως ὅλα, εἶναι σάτυρες, δηλαδή εἶδος τέχνης πὸν ἀρμάζει μόνον σὲ ἐποχὲς ἀνώμαλες καὶ σὲ πνεύματα περιορισμένα.

Μποροῦμε νὰ ἀνταμώνουμε στὴ ζωὴ μας πολλὰς φορὲς ἔξυλνους καὶ μορφωμένους ἀνθρώπους πὸν μᾶς κινᾶνε τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴν ἐκτίμηση, μὰ πὸν δὲ μᾶς ἀγγίζουν διόλου στὰ κατάβαθα τῆς ὑπαρξῆς μας, πὸν τὸ πετυχαίνει ὅμως ἓνα ἀπλό, σιωπηλὸ πλάσμα, πὸν διαθέτει τὴν ὁμορφιά. Ἡ μορφή, ἡ ὁμορφιά, λείπει ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Σῶ, τοῦ συγγραφέα αὐτοῦ, πὸν νομίζει πῶς μὲ χωρὶς τὴν ἱερὴ αὐτὴ μαγιά μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἔργα σὰν τοῦ Σαίξπηρ πὸν τὸν θεωρεῖ, αὐτὸς ὁ ἴδιος, πολὺ καλύτερό του, σὲ ὀρισμένα του ἔργα καὶ πὸν ἀνόμεσά τους συνκαταλέγει τὸν «Καπετὰν Μρασμπάουντ». Στὸ ἔργο του αὐτὸ προσπαθεῖ ὁ Σῶ νὰ συμπληρώσῃ μιὰν ἀγαπημένη του σύλληψη, πὸν τὴν ἐπανάλαβε διαδοχικὰ στὴν Κάντιτα στὸ «μαθητὴ τοῦ διαβόλου», στὸν Καίσαρα καὶ τὴν Κλεοπάτρα· καὶ τὴν ἐδόξασε—κατὰ τὸν δ.κό του τρόπο—στὴν Ἁγία Ἰωάννα. Ἡ σύλληψή του αὐτὴ ἀναφέρεται στὸ ἄτομο ἐκεῖνο, πὸν ἔχει ὑποβάλλει στὸν ἑαυτὸ του τὸ ἐρώτημα: «Ποιὸ εἶναι τὸ καθήκον ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μας;» Στὸ ἴδιο αὐτὸ ἐρώτημα ἔχουν ὑψωθεῖ πολλοὶ Ἰψενικοὶ ἥρωες, ἀλλὰ ὁ Σῶ, προσπαθεῖ νὰ δώσει καὶ ἀπάντησιν σ' αὐτὸ καὶ δημιουργεῖ ἔτσι τὸ ἄτομο πὸν ἀπέκτησε συνείδηση τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, πὸν μὲ τὸν αὐτοσεβασμὸ του «ἔγινε τοῦ ἑαυτοῦ του ὁ Θεός» καὶ πὸν προχωρεῖ ἔτσι στὴ ζωὴ γαλήεμένο καὶ ἤρεμο, μὲ πραότητα καὶ γλυκύτητα, φέρνοντας τὴ λύτρωσιν σ' αὐτοῦ; πὸν τὸ πλησιάζουν. Τέτιο ἄτομο, ἐλεύθερο ἀπὸ κοινωνικὲς προλήψεις, θρησκευτικὲς, κοινωνικὲς καὶ ἰδεολογικὲς, πὸν προχωρεῖ στὴ ζωὴ μὲ μόνη πηξίδα, τὸν αὐτοσεβασμὸ του μᾶς δίνει ὁ Σῶ μὲ

τὴ δημιουργία τῆς Λαίδης Καικιλίας Οὐαίηνφλητ στὸ Καπετὰν Μρασμπάουντ. Ἡ πρόθεση, ἡ σύλληψη τοῦ συγγραφέα εἶναι σπουδαία, ἀλλὰ τὸ σατανικὸ του πνεῦμα, ἡ ἔλλειψη βαθύτερῆς του ἀγάπης γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἐμποδίζουν νὰ ἐκφραστεῖ, πλαστικὰ καὶ νὰ δώσει σις ἐκδηλώσεις τοῦ πλάσματός του τὴ χρυσόσκονη τῆς πεταλούδας, «τὸ σταφιδάκι πὸν βάνουν στὸ Κβάς», ὅπως λέει ὁ Τολστόη, αὐτὸ τὸ κάτι, πὸν ὅταν λείπει χάνεται ἡ ζωηρότητα καὶ τὸ φυσικόν.

Δὲν ξέρω, πῶς, παρακολουθῶντας προχτὲς τὸ βράδυ στὸ Ἐθνικὸ θέατρο τὴν Λαίδην Καικιλία σὲ ὀρισμένες στιγμὲς, διέκρινα πάνω ἀπὸ τὸ ἀγγελικὸ αὐτὸ πρόσωπο τὸ γεμάτο χέρι, γοητεία, προσήθεια καὶ ἀφέλεια, νὰ ξεφυτρώνει τὸ σατανικὸ πρόσωπο τοῦ Σῶ μὲ τὸ μεφιστοφέλειο μειδίαμα καὶ τὸ σφηνωτὸ γενάκι του. Στις στιγμὲς αὐτὲς ἀναγκαστικὰ ἀπέστρεφα τὰ βλέμματά μου καὶ βούλωνά τ' αὐτιά μου. Ἡ ἐξυπνάδα καὶ ἡ χοροῖδία καὶ οἱ σαλιμπανισμοὶ σις ἱερώτερες στιγμὲς ἴσως νὰ ἀποτελοῦν τὸ Ἀγγλικὸ χιούμορ γιὰ μᾶς ὅμως ἦταν ἀποκρουστικά. Ἡ σύλληψη καὶ ἡ ἔκφραση τῆς Λαίδης Καικιλίας ἴσως νὰ εἶναι πρωτότυπη ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀληθινή.

Ἡ παράσταση τοῦ ἔργου ἀπὸ τὸ θίασο τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου ὅπως ὅποτε ἦταν εὐσυνείδητη. Ἡ Κα Ἀνδρεάδου πὸν ἀνέλαβε τὸ δύσκολο ρόλο τῆς Λαίδης Καικιλίας ἐπάσχισε μὲ ὅλες της τις δυνάμεις νὰ ὑψωθεῖ πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της καὶ νὰ δώσει τὴν ἀπαιτούμενη χάρη παιδικότητα καὶ παρθενιά στὸ ρόλο της. Ἡ προσπάθειά της ἴσως αὐτὴ τὴν ἔκαμε νὰ γίνῃ καὶ αὐτὴ περισσότερο τεχνητὴ, διανοητικὴ, παρὰ φυσικὴ, γεγονός, πὸν γιὰ ὅσους ἔχουν ἀντιρρήσεις γιὰ τὸ πλάσμα αὐτὸ τοῦ Σῶ τοὺς ἔκαμε νὰ πιστοποιήσουν ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴν στεγνότητα τοῦ διανοητικοῦ αὐτοῦ κατασκευάσματος. Στὸ ρόλο αὐτὸν θὰ ἄρμοζε ἡθοποιὸς ἀπὸ «διάθεση», καὶ πὸν θὰ διέθετε ἔμφυτη πηγαία λυρικότητα· ἴσως τότε θὰ κατορθώνονταν νὰ καλυφθεῖ τὸ τεχνητὸ τοῦ δημιουργήματος τοῦ Σῶ. Οἱ ἄλλοι ἡθοποιοὶ ὅπως ὁ κ. Παρασκευᾶς ὁ πολιτισμένος αὐτὸς καρατερίστας τῆς Ἑλληνικῆς
(Συνέχεια στὴν 20ὴν σελίδα)

Ο ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΜΠΡΑΣΜΠΑΟΥΝΤ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 16ης σελίδας)

σκηνῆς, ὁ κ. Ροζάν, καὶ ὁ κ. Γληνὸς καθὼς καὶ οἱ κ. κ. Δεστούνης Καροῦσος καὶ Κατράκης ἔδωσαν ἀπὸ τὸ τελέντο τους ὅτι μποροῦσαν γιὰ νὰ σταθεῖ τὸ ἔργον, πὺν ὅπως εἶπαμε στὴν ἀρχὴ πρέπει νὰ ἀρέσει γιὰτὶ οἱ Ἕλληνες στὴν ἐξυπνάδα καὶ στὸν δοκισσοφισμὸ γλυκαίνονται. Στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου ὀρισμένως θὰ συντελέσει κατὰ πολὺ καὶ τὸ θαυμαστὸ παίξιμον, τὸ γεμάτο ὑγεία καὶ φρεσκάδα τοῦ κ. Μαμιά. Μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μας τοῦ λέμε μπράβο τοῦ ἐξαίρετου αὐτοῦ ἠθοποιῦ καὶ τοῦ ψιθυρίζουμε συγχρόνως στὸ αὐτὶ νὰ μὴν πρόσεξε διόλου τὸ τί λένε μερικοὶ πουριτανοὶ τῆς κανονικότητος καὶ τοῦ μετρομένου, πῶς τάχα ἦταν ὑπερβολικός. Ἡ ἀλήθεια, ἢ ἀτόφια ἀλήθεια, κουράζει μερικοὺς καὶ αὐτὸ συνέβηκε μὲ τὸ παίξιμον τοῦ κ. Μαμιά. Τὸ ρόλο τοῦ Καπετὰν Μπρασμπάουντ τὸν ἔπαιξε ὁ ἠθοποιὸς κ. Ἀλέκος Μινω τῆς.

Π. ΚΑΤΣΕΛΗΣ